

כו תהלים

ח שְׁנֵאתִי קֵהַל מְרֻעִים

ו אֶרְחֵץ בְּנִקְיוֹן כְּפִי

ז לִשְׁמַע בְּקוֹל תוֹדָה

ח יְהוָה אֶהְבֵּתִי מֵעוֹן בֵּיתְךָ

ט אֶל־תֵּאֶסֶף עִם־חַטָּאִים נַפְשִׁי

י אֲשׁוּר־בִּידֵיהֶם זְמַה

יא וְאֲנִי בַתְּמִי אֵלֶיךָ

יב רַגְלִי עַמְדָה בְּמִישׁוֹר

כז א לְדָוִד

ב בְּקֶרֶב עָלִי מְרֻעִים לְאֹכַל אֶת־בִּשְׂרִי

ג אִם־תַּחַנְּנֵה עָלַי מַחְנֶה לֹא־יִרְאֶה לְפִי

ד אֶחָת וְשְׂאֵלְתִי מֵאֵת־יְהוָה

ה שְׁבִתִי בְּבֵית־יְהוָה כְּלַיְמִי חַיִּי

מסורה גדולה

ועם חֲשֵׁעִים לא אשב **ועם** נְעֻלְמִים לא אבוא **ועם** צְדִיקִים אל יכַ'תְּבֹן. כאשר יתיצב הטעם על האות חשלשי הקיף על הרביעי האריך. **ואסובבה** ב' ארחץ בנקיון כפי אקומה נא. קדמית חס'. **ומקום** ג' ומקום רגלי אכבד ומקום משכן כבודך ומקום הצדק.

תרגום תהלים

ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט ל

סניתי פינֵשת מְבֹאֲשִׁין ועם רְשִׁיעִיא לֹא אֶסְתַּחֲרֶ: אֶקְדַּשׁ בְּכֹחַתּא דִּינִי וְאֶחְזוֹר ית מְדַבְּחָךְ יִי: לְמִשְׁמַעָא בְּקַל תוֹשַׁבְחָתּא וּלְאִישְׁתַּעָא כָּל פְּרִישְׁוֹתְךָ: יִי רַחֲמִית מְדוֹר בֵּית מוֹקְדָשְׁךָ אַתְר מְזוּמָן לְמִשְׁכַּן אִיקְרָךְ: לֹא תִכְנֹשׁ עִם תִּיבְיָא נַפְשִׁי וְעִם אִינְשֵׁי שְׂדֵינִי דִם זְכָא חַיִּי: דְּבִידֵיהוֹן עֲצַת חַטָּאִין יִיא יב וְיַמְיָהוֹן מְלִיא שׁוּחַדָּא: וְאַנָּא בְּשִׁלְמִוּתִי אִיזִיל פְּרוֹק יַתִּי וְחוּס עָלַי: רִיגְלִי קַמַּת בְּתִרְצוּתּא כְּכִנְשַׁת צְדִיקָיא אַבְרָךְ יִי:

כז א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט ל

לְדָוִד מִמְּרָא דִּינִי נְהוּרִי וּפּוֹרְקִנִי מִמֵּן אֶדְחַל יִי עוֹשְׁנָא דְחַיִּי מִמָּאן אֶדְלוֹת: כִּד יֶקְרְבוּן עָלַי מְבֹאֲשִׁין לְגַמְרָא ית בִּישְׂרֵי מְעִיקֵי וּבְעָלֵי דְכַבֵּי הֵינּוּן אִיתְקְלוּ וַנְּפֹלוּ: אִין תִּשְׂרִי עָלַי מְשִׁרְיַת רְשִׁיעִי לֹא יִדְחַל לִיבְבִי אִין תְּקוּם עָלַי קֶרְבָּא בְּדָא אַנָּא מִתְרַחֲצִין: תְּדָא בְּעִיתִי מִן קֶדֶם יִי יתּה אֶבְעִי דְאִיתִיב בְּבֵית מוֹקְדָשְׁא דִּינִי כָּל יוֹמֵי חַיִּי לְמִיתַמִּי בְּכִסְיֻמוּתּא דִּינִי וּלְבִשְׁתְּרָא בְּהִיכְלֵיהּ:

עין המסורה

(ו) **בְּנִקְיוֹן** – ג' (בלישנא): הו' תהו; תהו' כוה; עגייג. **ואסבבה** – ב', חד חסר וחד מלא: תה' כוה; שה"ש גב. **(ח) ומקום** – ג' יש' סויג; תה' כוה; אקה' גטז. **(ט) תאסף** – ב' דב' כה,לח; תה' כוה. **(י) ואני** – ס"ז ראשי פסוקים: ראה תה' בוג. **(יב) רגלי** – ח' (בלישנא): בר' לל; תה' כויב; לחי; צדיה; קטוה; קישקה; איוב כג,יא; לאה. וכל מנין דכותהון. **עמדה** – ד'; בר' לט; מ"ב יגה; תה' כויב; אקה' בט. **במישור** – י' מלא (בלישנא): מ"א כב,כבה; יש' יא,ד; מה; מב,טז; מל' בנה; תה' כויב; כויב; כויא; קמג,ג' דה"ב כוי.

כז (א) לרוד – ז' בטעמא (אולא לגרמיה): ראה תה' כו,א. **(ג)** י"ב פסוקים ראשה ומעצה (בראשי הפסוקים ובאמצעם) **אם אם: *שמ'** כו,ג; כב,ב,ו,יד,כב; *במ' יד,ל; יר' מט,ט; עמ' ג,ה; תה' כו,ג; קל,ג; איוב ויב; כו,ד. ד' פסוקים בכתובים **אם אם** בראשי פסוקים: תה' כו,ג; קל,ג; איוב ויב; כו,ד. וששה פסוקים **אם אם** באמצע פסוק (ה'אם) הראשונה באמצע פסוק): ראה תה' ז,ד. **(ד) אותה** – י"ג מלא: *במ' כב,לג; לט; ש"א יד,כו; ש"ב ג,יח; יש' כויא; כה,ד; לו,כו; יר' לב,לא; לג,ב; הו' ד,ט; מל' א,יג; תה' כו,ד; וכל יהושע, שופטים ויחזקאל דכותהון (נמנים במקרה אחד). בר מן ג' חסרים: יהו' הכר; יתה; יח' כא,טז. **בבית־י** – ל"ט: ראה תה' כו,ג. **לחזות** – ב' (בלישנא): יח' בא,לד; תה' כו,ד.

רש"י

(ו) בנקיון – שאין גול במצות שאני מקיים: לולב הגזול פסול (משנה סוכה ג,א; ראה שו"ט כו,ה). **(ז) לשמיע** – כמו 'להשמיע'. **כל נפלאותיך** – זה חלל שיש בו לשעבר, ויש בו לגוג, ויש בו לימות המשיח, ויש בו לעתיד לבא (ראה שו"ט כו,ו). **(י) נזמה** – כל 'זמה' שבמקרא לשון 'מחשבה', יש לטוב ויש לרע.] **(יב) רגלי עמדה במישור** – בדרך ישרה. **כז (ג) בזאת אני בוטח** – כמו שאמר למעלה "י"י מעוז חיי" (פס' א). **(ד) ולבקר בהיכלו** – ליקראות שם כל בקר ובקר. כך פירשו דונש (דונש ע' 75), ונמנחם (מחברת: 'בקר') חברו עם "לא יבקר בין טוב לרע" (וי' כו,לו), אבל דונש פתרו לשון בִּקְרָה.

מסורה קטנה

וְעַם־רְשָׁעִים לֹא אֶשָׁב:

וְאֶסְבְּבָה אֶת־מִזְבַּחַךְ יְהוָה:

וְלִסְפֹּר כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ:

וּמְקוֹם מִשְׁפַּן כְּבוֹדְךָ:

וְעַם־אֲנָשֵׁי דָמִים חַיִּי:

וְיִמְיָנִם מְלֹאֵה שְׂחָד:

פְּדַנִּי וְחַנְּנִי:

בְּמִקְהָלִים אַבְרָךְ יְהוָה:

ח' וכל מנין דכות' ד' י' מל' ל'

יְהוָה וְאוּרִי וְיִשְׁעֵי מַמְי אִירָא יְהוָה מְעוֹז־חַיִּי מִמֵּי אַפְחָד:

צָרִי וְאִיבִי לִי הֵמָּה כְּשָׁלוּ וְנַפְּלוּ:

אִם־תִּקְוִים עָלַי מִלַּחְמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטַח:

אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ

לַחְזוֹת בְּנֻעַם־יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ:

ל' וחס'

י"ב פסו' ראש' ומצע' אם אם ל'

י"ג מל'

ל' באתנח' ל' ל'

תהלים

(ט) אמר רבי משה, כי טעם **אל תאסף** – שיתפלל, שלא יהיה אחריתו כאחריתם. והנכון בעיני, שלא יתכנו עלילות שיתחבר עם **החטאים** כל ימיו, ואף כי **עם אנשי דמים**, שהם רעים מה**חטאים**. **(י) אשר** – שיש להם כח לחשוב מחשבות בלבם ולסבב סכות לקחת **שוחד** וממון. ויש אומרים: כל מזמתם לקחת בידם, וככה: **וימינם**; והטעם כפול. **(יא) ואני בתומי** – בלא "זמה" (לעיל,י); והטעם, שהזכיר בתחלה "בתומי הלכתי" (לעיל,א) – עד עתה, וככה **אלך**, ואתה תפדני מזימותם. **(יב) רגלי**. טעם "בתומי" (לעיל,א,יא) – תום לבבי (ע"פ בר' כ,ה), וטעם **רגלי** – ללכת בדרך ישרה. והנכון בעיני, כי אתה תפדני, ואני אודך **במוקהלים**, ו**רגלי** תעמוד לפניהם. **כז (א) לרוד**. **י"י אורי וישעי ממני אירא** – יש אומרים: **אורי** – בלילה, שאין שם אור; כי הנפש תפחד; ו**ישעי** – ביום. ויש אומרים: **אורי** תלוי בדברי הנשמה, ו**ישעי** בדברי הגוף; ו**מעוז חיי** – קשור הנשמה בגוף, על כן לא יחדר מאדם שיפרידם. **(ב) בקרוב**. יש אומרים: **בקרוב** – מגזרת "המלמד ידיו לקרב" (תה' קמז,א); ואחרים אמרו: כאשר יקרבו אלי. אמר רבי משה, כי טעם **צרי ואויבי** – אנשים ידועים שהיו שונאים. **(ג) אם** – גם **אם תחנה עלי מחנה**, שהם מהגוים, ו**אם** הם רבים, ו**אם** הצרכתי לבא למלחמה עמם – **בזאת**... והטעם: ש"השם אורי וישעי" (לעיל,א). ויש אומרים, כי **בזאת** היא ה'שאלה' הנזכרת אחר כן (להל,ד). **(ד) אחת**. נראה לי, כי זה המזמור חברו דוד באחרית ימיו, כאשר נשבעו אנשיו: לא תבא עמנו למלחמה (ראה ש"ב כ"ז), כאשר אפרש במזמור "נאם י"י לארוננו" (תה' קי"א). **לחזות בנועם יי'** – שיתגלו לו סודות ממעשה הבורא, שלא יִדְעָם; על כן: **ולבקר בהיכלו** – כמו "לא יבקר בין טוב לרע" (וי' כו,לג); והטעם, שהכהנים היושבים תמיד בבית ילמדוהו ויורוהו. ויש אומרים (רש"י בשם דונש): **לבקר** – ללכת בכל בקר בהיכל השם, כמו

רד"ק

ואמר: **(ה–ו)** **שנאתי קהל מרעים... ארחץ** – **הרשעים שנאתי** להתחבר עמם ולשבת אתם; אבל מושבי בבית אלהים ושם אלך תמיד, וכש**ארחץ בנקיון כפי** שם, **אסובבה את מזבחך יי'** להקריב שם עולות; לא **כרשעים**, שמביאים עולות בידיהם וידיהם דמים מלאו (ע"פ יש' א,טו); אבל אני **ארחץ בנקיון כפי** – שלא יהיה בידי שום עון כשאבא להקריב עולות. **(ז) לשמיע** – כמו 'להשמיע'; וכן 'לשמיד מעזניה' (יש' כג,יא) – כמו 'להשמיד'. אמר: אבא בית מזבחך, יי', להשמיע שם בפני קהל קדושים **תודה בקול** רם; והוא, שיהיה מודה בפניהם על החסדים שעשה לו האל והצילתו מכל צרה, **ולספר כל** הנפלאות שעשה עמו בעתות צרותיו. **(ח) יי' אהבתי** – "קהל מרעים שנאתי" (לעיל,ה), אבל **מעון ביתך אהבתי**; והוא הבית שהיה בו הארון, ושם הלויים וכהנים, נביאים וחסידים וקדושים משרתי אל, כמו אסף ואחיו. **ומקום משכן כבודך** – כי במקום שהיה בו הארון, שם היה שוכן הכבוד על הנביאים ואנשי רוח הקדש. **(ט) אל תאסוף** – וכיון שוברתי אני חברת הצדיקים, **אל תאסוף עם חטאים נפשי**, כלומר, שלא אמות מיתת **חטאים ואנשי דמים**, כי נפשם "כמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו" (ש"ב יד,יד), ונפשי תאסוף אל כבודך במותי. **(י) אשר בידיהם זמה** – כמו "כי זמה עשו" (הו' ו,ט) – ענין תועבה ומעשה הרשע, כמו ההרג והמכה שיעשו **בידיהם**. וכן **השחד** שיקבלו, כמו שאמר: **וימינם מלאה שחד**. ויש לפרש **בידיהם** – ברשותם, כמו "ויקח את כל ארצו מידו" (במ' כ"א,כו); "וכל טוב אדניו בידו" (בר' כד,י); כלומר: ברשותם ממון מקובץ מגול ועון, והוא **זמה**. **(יא–יב) אחתי בתומי** – שלא אתעסק בדברי מורמה, לא באחשבה ולא במעשה. **פדני וחנני** – **פדני** מהצרות **וחנני** טובך, כפי שתראה הם לבבי, ואז אודה שמך ואומר: **רגלי עמדה במישור** – שלא מטה **רגלי**, לפיכך **במקהלים אברך יי'**.

כז (א) לרוד יי' אורי וישעי – הואיל הוא **אורי וישעי, ממני אירא?** אין עלי לפחד מאדם; ואמר: **אורי** – כי הצרה דומה לחשכה, והתשועה ממנה היא האורה. והוא **מעוז חיי** גם כן, **ממני אפחד** שימינתני; כי כמו שישגב האדם במגדל להציל נפשו, שלא ימיתוהו אויביו, כן נשגבתי אני בו ואין לי **ממני אפחד** עוד; כי הנשגב במגדל עוז עדין הוא ירא ופחדן פן יצורו עליו אויביו ויכבשו המגדל ההוא, או יצורו עליו עד שימות ברעב ובצמא; מכל זה ראה איני פחד, הואיל והאל **מעוז חיי**. **(ב) בקרב עלי** – יש מפרשים: (ראה ראביע) **בקרב** מענין קרב ומלחמה, כלומר: בהלום **עלי**; או פירושו כמשמעו, אמר: אע"פ שהם קרובים **עלי** להמיתני, והו **לאכול את בשרי** – לא פחדתי מהם, כיון שהאל "מעוז חיי" (לעיל,א), וראיתי כי כן היה פעמים רבות, כשהיו באים **צרי ואויבי לי** – כלומר: בעבורי, להכשילני להפילני – **המה כשלו ונפלו**. **(ג) אם תחנה** – אפילו **תחנה עלי מחנה גדול**, ואני במעט עם, **לא יירא לבני**, כי **לבי** ושכלי הוא המבטיחוני באלהים. **אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח** – **בזאת האמירה** שאמרתי כי **"י"י אורי וישעי"** ו"מעוז חיי" (לעיל,א). **(ד) אחת שאלתי** – אמר: אמת הוא, כי בבטחי בו הוא יצילני מכל צרה; אע"פ כן

שאלה **אחת** אני שואל ממנו. וכפל הענין עוד ואמר: **אותה אבקש** – להודיע, כי בכל לבו מבקש אותה; להשקישו מהמלחמות; אע"פ שהוא בטוח בהם שהאל יצילנו מכל נזק, אע"פ כן לבו טרוד בהם ומתעסק ואין לו פנאי להתעסק בצרכי הנפש. ושאל מאת יי' שישקטוהו מן המלחמות, שלא יצטרך להתעסק בהם, כדי שיהיה גופו ולבו פנוי לשבת **בבית יי'**. והוא הבית שהיה שם הארון עם הנביאים וחסידים, אשר שם הכהנים והלוים, כמו אסף ואחיו ושאר יראי יי' העומדים שם, להתעסק עמם בעבודת האלהים בצרכי הנפש; וזהו: **לחזות בנועם יי' ולבקר בהיכלו** – שיהיה לו פנאי **לבקר** תמיד **בהיכלו**, והוא זה הבית שהיה בו הארון. וא פירוש **בהיכלו** – השמים, כמו שאמר: **בנועם יי'**, כלומר: שיהיה לו

ר' ישעיה מטראני

(ז) לשמיע בקול – כלומר: להשמיע קולי בתודה לפני הבורא. **(יב) במישור** – שלא נטה רגלי מדרך הבורא.

כז (א) לרוד יי' אורי – כלומר, אם הבורא אור שלי, **ממני אירא?** **(ב)** והיה מתפלל על אויביו: **צרי ואויבי** – **בקרוב לי, המה כשלו ונפלו**. **(ג) בזאת אני בוטח** – שהוא "אורי וישעי" (לעיל,א). **(ד) שבתי בבית יי'** – שהיה לי פנאי, והייתי יכול לישב בבית יי', לעסוק בתורה.

ר' מנחם המאירי

(ה) וכן **שנאתי קהל מרעים ועם רשעים לא אשב**; וזכר ענין אחד בלשונות שונים. (ו–ז) ועל אותם שהזכיר בלשון "נעלמים" (לעיל,ד) אמר: **ארחץ בנקיון כפי** – כלומר: לא פָּקַחַם, שמקריבים הקרבנות ואינם שבים מחטאיהם. אבל אני **ארחץ בנקיון כפי**, ואחר כך **אסובבה את מזבחך יי'**, להשמיע ולפרסם **קול תודה**; רוצה לומר: הודאתי על חטדיך ונפלאותיך עלי. **(ח)** ואמר: **יי' אהבתי מעון ביתיך** – ואהבת המעון הוא מצד החכמים והצדיקים אשר בתוכו. וגדר האהבה הוא התאווה רצון האוהב לרצון הנאהב; ואמר, שהוא הַשְׁוָה דעתו לדעת חכמי הבית. ורבותינו דרשו (תנח' פקודי ב): למה **אהבתי מעון ביתיך?** – לפי שהוא שקול כנגד העולם; רימו, שהמשכן והמקדש היה תבנית בניינם מורה על סדר המציאות; והוא ענין "הגד לבני ישראל את הבית" (ראה יח' מג,י), כמו שהארכנו בענין זה בקצת חיבורינו. **(ט)** ואמר: **אל תאסוף וכו'** – כלומר: וידעתי שימשך לי מזה, שלא **תאסוף נפשי עם חטאים** – כלומר, שלא תאבד הנפש עם הבשר, כדרך **החטאים**. **ועם אנשי דמים חיי** – קרא הנפש, הראויה להשְׁאָרַת, 'חיים'; ומלת **אל** מושכת עצמה ואחרת עמה, כלומר: וכן לא **עם אנשי דמים חיי**. **(י) אשר בידיהם זמה** – רוצה לומר: עצה ותחבולה והתנכלות לעגת כל משפט ולעקל כל דרך נכחה; והוא ענין **וימינם מלאה שחד**. **(יא) ואני בתומי אלך** – ולא אבקש התחבולות להביא עצות להשמר מהם, ולכן אני צריך לעזר אלהי; והוא ענין **פדני וחנני**. **(יב)** ואמר: **רגלי עמדה במישור** – כלומר, שלא נטה מלכת בדרכי תורתך, ולכן אני מתפלל שתפדני ותעזרני מהם; ואז **במקהלים** – רוצה לומר: בפרסום ובהמיהה – **אברך את יי'**.

כז (א) לרוד יי' אורי וישעי וגו'. נראה שזה המזמור אֶמְרוּ דוד דרך כלל תפלה להעזר על אויביו, והודעת בטחונו באל יתעלה; וכן להודיעה, שלא היתה כוונתו בתפלה לבנות שררה וניצח או כבוד ותענוג, אבל לבנות שיוכל להשלים נפשו ולהתמיד בעבודתו יתעלה. ועל זה אמר: **יי' אורי וישעי** – רוצה לומר: **אורי** – מְחַשֵּׁךְ התלאות, ו**ישעי** – מכח האויבים וממשלתם. ומצאנו לשון 'תשועה' בהנצל מיד הנלחם, כמו "ויקם משה ויושיען" (שמ' ב,יז). או יפרש **אורי** – מחשכת זה העולם, ו**ישעי** – לעולם הבא. ואמר **ממני אירא** – לפירוש זה ביאורו: שלא **אירא** להמנע זה להטרדת האויב. וכן **מעוז חיי** – לפירוש זה פירושו: מבצר נפשי ומעוזה. וקרא הנפש **חיי**, כי היא הצרורה בצרור החיים (ראה ש"א כה,כט). וכל זה מִפְּנֵאתָּ לְבַקֵּשׁ עֹז אֱלֹהִי בהצלחת שלימותו, בהתְקַרְאוּ מוזה לרוב טרדותיו. **(ב)** וחזר על בטחונו באל להעזר מאויביו, ואמר: **בקרוב עלי מרעים** – רוצה לומר: כשהם מתקרבים **לאכול את בשרי; צרי ואויבי** – לי, כלומר: קודם הניצוח אני יודע שהם שלי, ואני מחוייבם, בהתקרבם אלי, כאלו הם תחת ידי, וכאלו הובליכתם **כשלו ונפלו** לפני בלא כת. **(ג)** ואפילו היינו להתגבר עלי, עד **שתחנה עלי מחנה** שלהם לצור עלי, **לא יירא לבני**; וכן **אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח** – רוצה לומר: ביזו' שאמרתי, והוא "יי' אורי" וגו' (לעיל,א). ומלת **מחנה** באה הנה לשון נקבה, כי **תחנה** האמור הנה הוא בנין 'הקל' עתיד לנקבה נסתרת; וכן מצאנו "המחנה האחות" (בר' לב,ט). **(ד)** ולהודיע כוונתו בהשתדלותו העולה, אמר: **אחת שאלתי מאת יי'** ו**אותה אבקש** – רוצה לומר: **אותה** ולא אחרת; כלומר, שאין תכלית כוונתי לשררה וכבוד, רק להיות **שבתי בבית יי' כל ימי חיי לחזות בנועם יי'** **ולבקר בהיכלו** – כלומר: להשיג מכבודו כמה שאפשר, **ולבקר**

כז תהלים

- | | | |
|---------------|-----------|---|
| | ה | כִּי יִצְפְּנִי בְּסִפְּהַּ בְּיוֹם רָעָה |
| | ו | וְעַתָּה יְרוּם רֹאשִׁי עַל אֵיבֵי סְבִיבוֹתַי |
| | | אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה |
| | ז | שְׁמַע־יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא |
| | ח | לֵךְ אֲמַר לְבִי בְקִשׁוּ פְנֵי |
| | ט | אֶל־תִּסְתֵּר פְּנִיךָ מִמֶּנִּי |
| | | עֲזַרְתִּי הַיִּת |
| | י | כִּי־אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי |
| | יא | הֲרֹנִי יְהוָה דִּרְכֶךָ |
| | יב | אֶל־תִּתְּנֵנִי בְּנַפֶּשׁ צָרִי |
| | יג | לֹא־הָאֲמַנְתִּי לְרֹאזֹת בְּטוֹב־יְהוָה |
| | יד | קוֹה אֶל־יְהוָה |

- | | | |
|---------------|-------------|--|
| | כח א | לְדוֹד אֲלִיךָ יְהוָה אֶקְרָא |
| | | פְּרַת־חַשָּׁה מִמֶּנִּי |

מסורה גדולה

לולא ד' כת' א' כי לולא התמחמתנו לולא חרשתם כי לולא דברת האמנתי.

תרגום תהלים

- | | | |
|---------------|-------------|---|
| | ה | אָרוּם יִשְׁלַפְּנִי בְּטָלְלִיהַּ בְּיוֹם בִּישׁוּתָא יִמְטְרִינִי בְּטָמּוּר מִשְׁכְּנִיָּה כְּכֶרֶךְ תַּקִּיף יְרוּרָם יָתִי: וְכִדּוּן יִתְרַרָם רִישִׁי עַל פְּעַלִּי כְּבִי תְּזוּר תְּזוּר לִי וְאָפֶס: |
| | ה | ח מְשַׁכְּנִיָּה נִכְסִין דְּרַעְוָא כִּיבְכֹא אֲשַׁבַח וְאִיבּוּעַ קָדָם יְיָ: קָבַל יְיָ קוֹלִי אֲצַלִּי וְחוּס עַלִּי וְרַחֵם יָתִי: לֵךְ אֲמַר לְבִי בְּעוֹ אֶפְאִי ית סַבַר אֶפְךָ יְיָ אֲתַבְּעַ: |
| | ט | י לֹא תִסְלַק שְׁכִינְתְּךָ מִנִּי לֹא תִצְלִי בְּרוּיָגָא אֶלְעִבְדְּךָ סִיעִצִין הוּיָתָא לֹא תִטְלַטֵּל יָתִי וְלֹא תִשְׁבְּקִינִי אֱלֹהֵי פּוֹרְקִנִי: אָרוּם אָפָא וְאִמָּא שְׁבִיבוּ יָתִי |
| | יא | יב וְמִימְרָא דִּי כִנְגוּשׁ יָתִי: אֶלְפִנֵי יְיָ אֹרְחַתְךָ וְדַבְּרִנִי בְּהִילְכַתָּא תְּרִיצָא מְטוּל תּוּשְׁבְּתֵיתִי: לֹא תִמְסְרִינִי בְּרַעוּת מְעִיקִי אָרוּם קָמוּן עַלִּי סְהַי שִׁינְקָא |
| | יג | יד וּמְמַלְלִי חֲטוּפָא: אֱלוּלֵי דְהִימְנִיתִּי לְמַחְמִי כְּטוּבָא דִּי בְּאַרְעָא דְחַיִּי עֲלָמָא: סָבוּר עַל יְיָ תַּקִּיף וְעֲלִים לִיבְךָ וּסְבוּר עַל יְיָ: |
| | כח א | לְדוֹד לְוָתְךָ יְיָ אָנָּא קֹארי תַּקִּיפִי לֹא תִשְׁתּוֹק מִנִּי דִילְמָא תִּשְׁתּוֹק מִנִּי וְאִיתְמַתְלִית עִם נְתַתִּי גּוּבָא: |

עין המסורה

(ה) בסכה – ב': תה' יט; כוה. **יסתרני** – ו' חסר (בלישנא): מיב יא.ב; יש' כט.טו; יר' לו.כז; יח' לט.כג.כד; תה' כוה. **(ח) בקשו** – ז': ש"א כה.ז; צפ' ב.ג (שלוש פעמים) תה' כוה; קה.ד; דה"א טו.א. (והו: ובקשו – יר' ה.א.). **(ט) אל תט** – ב': תה' כו.ט; קמא.ד. **תט** – ב' בפתח: תה' כו.ט; קמא.ד. **(יא) מישור** – י' מלא (בלישנא): ראה תה' כו.יב. **(יג) לולא** – ד': כתיב אֲלִיךָ; בר' מג.י; שו' יד.יח; ש"ב ב.כז; תה' כו.יג. **בטוב** – י"ט (בלישנא): *בר' כד.י; מה.יח.כ.כג; דב' ו.יא; כח.מז; מ"ב ח.ט; יש' א.י.ט; סג.ז; סה.יז; יר' לא.יא; חו' ג.יא; תה' כו.יג; סה.ה; קי.ט.ט; קכ.ה; מש' יא.י; עז' ט.יב; נחמ' ט.כח. **בטוב** – ד': תה' כו.יג; סה.ה; קכ.ה; מש' יא.י. (והו: ובטוב – דב' כח.מז). **(יד) וקנה** – ב': הו' י.ב.ה; תה' כו.יד.

כח (א) לדוד – ב' בטעמא (פזר): תה' כה.א; כה.א.

רש"י

(ה) כי יצפנני בסוכה – בטוח אני **שיצפנני** בבית מקדש; ושנינו ביסדר עולם' (סע"ר יח), שהמקרא הזה נאמר על יואש בן אחזיה שהסתירנו יהושבעת אחותו בעליית בית קדשי הקדשים, כענין שנאמר "ויהי אתה בית יי מתחבא שש שנים" (מ"ב יא.ג.). **בצור ירוממני** – העמיד על סלע רגלי (ע"פ תה' מג.ג). **(ו) זבחי תרועה** – זבחים שאומרים עליהם שיר. **(ח) לך אמר לבי בקשו פני** – בשבילך, בשליחותך אמר לי **לבי: בקשו כולכם, ישראל**, את **פני**; ואני שומע לו, **ואת פניך יי' אבקש. לך** – כמו "הן אני כפיך לאל" (איוב לג.ו) – במקומו; "אם לאל תריבון" (שם יג.ה) – במקומו; אף כאן: **לך אמר לבי** – במקומך בא אלי **לבי** לומר כן. **(ט) אל תט** – אל תכריע, כמו "ויט שמים" (תה' ד.יז.). **(י) כי אבי ואמי עזבוני** – בשעת תשימש להנאתן נתכוונה; כיון שגמרו הנאתן, זה הופך פניו אילך וזה הופך פניו אילך; **ויי' יאספני** – הקדוש ברוך הוא שומר את הטיפה וצר את העובר (ראה ויקר' יד.ה). **(יב) בנפש צרי** – בתאות שונאי, להיות

מסורה קטנה

שאני קורא ומזכיר. **והנני וענני** – וזה לאות כי יתפלל בעד ישראל הנלחמים עם הצרים, כי הם אנשיו. **(ח) לך** – אמר רבי משה, כי **לך** – בעבורך, כמו "אמרי לי אחי הוא" (בר' ב.יג); והטעם: אני אומר מה שצוית לנו ביד שלוחך ואמרת לנו: **בקשו פניו** על כן **את פניך יי' אבקש**. **(ט) אל תט** – פועל 'יוצא', והפעול: **עבדך** – כמו "קיר נטוי" (תה' סב.ד), על כן אחריו **עזרתו**; והטעם: עזרני עתה כאשר עזרתני מנעורי ועד עתה (ע"פ יח' ד.יד.). **(י) כי אבי ואמי** – שהיו סבות בואי בעולם הזה, **עזבוני** – במוותם, ואתה אספתני תמיד; ואם הוא לשון עתיד, כדרך "נתתי כסף השדה קח ממנו" (בר' ב.יג.); "יעשו עגל בחרב" (תה' קו.יט.). **(יא) הורני** – אמר אחד מחכמי לב: הרוצה להתגבר על שונאיו, יוסיף בעבודת השם. **(יב) אל. בנפש** – בתאותם, בשאט בנפש (ע"פ יח' כה.טו). **ויפח** – מְדַבֵּר **חמס**, כמו "יפּיח לו" (תה' יב.ו.). (יג–יד) **לולי** (בנוסחה: לולא) – זה קשור באשר לפניו: כמעט וימשלו בי שנאני, **לולי האמנתי** בשם ואמרתני **לנפשי: קוה אל יי'!** או יתברר ישר דברי, שהייתי מוכיח ואמרת: **קוה אל יי'**, **חזקו ויאמץ לבך** – פועל 'יוצא', והטעם: כי השם **יאמץ לבך**. וטעם **וקוה אל יי'** – תמיד, בראשונה ובאחרונה.

כח (א) לדוד אליך יי' אקרא. זה המזמור חיברו דוד או אחד מהמשוררים עליו. אמר **צורי** – לנגד **יושבי בור**. ומלת **תְּקַרֶּשׁ** – מגורת

רד"ק

פנאי לבקר ולחפש בשכלים הנפרדים, שהם מלאכי שמים, אשר הנפש גזורה מהם ואליהם תשוב. **(ה) כי יצפנני בסכה** – כי עתה, בהתעסקי בצרכי הגוף, יעשה עמי טובה ויתן שאלתי, **ויצפנני בסכה** מזרם האויבים שלא ישיגני; וזהו **ביום רעה** – שהם חשבו לעשות לי **רעה**, והוא **יסתירני בסתר אהלו** וירוממני **בצור**, שלא תשיגני יד אויבי. **(ו–ז) ועתה, בהנצלי מאויבי, ירום ראשי על אויבי** שהיו **סביבותי, ואזבחה באהלו זבחי תרועה** – כלומר: זבחים עם **תרועה** ושבח והודאה, שהציילני מאויבים רבים. **ואשירה ואזמרה** לו כל זה החסד שהוא עושה עמי. אבל זאת השאלה הנזכרת אני שואל; ועל זה אמר: **שמע יי' קולי אקרא וּחנני וענני. (ח) לך אמר לבי** – זאת השאלה ששאלתי, **לבי** אמר תמיד בעבורך **לפני: בקשו**ו כמו שאמר "אף לילות יסרוני כליותי" (תה' טו.ז); **לבי** יסרני בעבורך, ואומר **לפני** שيبקשוך, ותהיה מגמתם אליך; ובעבור זה **את פניך יי' אבקש**. וזה היא השאלה ששאלתי, כי **לבי** יעצני כן: **(ט) אל תסתר פניך** – פניך שאבקש, **אל** תסתירם ממני. **אל תט באף עבדך** – **אל** תטנו ואל תסרידני בעסקי העולם הזה, שהם **אף** וכעס למתעסק בהם; כמו שאמר "ורבהם עמל ואון" (תה' צ.י). **עזרתי היית** – עד עתה **היית עזרתי** בצרכי הגוף, ועתה, בשאלי עזרתך בצרכי הנפש, **אל תטשני ואל תעזבני אלהי ישעי**; כמו שהושעתני מצרי, כן תושיעני מעמל הגוף, ואתעסק בצרכי הנפש. **(י) כי אבי** – אחר שאני מעשה ידך וספתני אתה, כלומר: זמנת לי מהייתי וצרכי. ואחר שאני מעשה ידך ואספתני עד הלום, "הורני יי' דרכך" (להלן,יא.). **(יא) הורני** – כבר פרשנו (לעיל,ט) ה'דרך' ואורח **מישור** שהיה מבקש. **למען שורתי** – הם האויבים, המביטים אותי בעין רעה; כמו "ויחי שאול עין את דוד" (ש"א יח.ט); והם חושבים כי אין לי חלק בי'. **(יב) אל תתנני בנפש צרי** – ברצון אויבי ותאוותם; כמו "אם יש את נפושכם" (בר' כג.ה). ורצונם, שלא יזיהו לי פנאי בעבודת האלהים, אלא שאתעסק כל ימי במלחמות, בעמל הגוף. **כי קמו בי עדי שקר ויפח חמס** – שהם מעידים בי ומדברים בי דברי **חמס**, לאמר שאני רשע ואיש דמים ואין לי חלק בי'; כמו שאמר עליו "לאמר: אלהים עזבו רדפו ותפשוהו כי אין מציל" (תה' עא.יא), ואמר: "דבר בליעל יצוק בו" (תה' מא.ט). **(יג) לולא האמנתי** – הם היו בי "עדי שקר" ומדברי "חמס" (לעיל,יב), וכמעט אבדתי מדבריהם, **לולי שהאמנתי** ולא חששתי לדבריהם, **והאמנתי** שיש לי תקוה בי' ואראה בטובו לעולם הבא; וזהו **בארץ החיים**. ואמר לחיי העולם הבא **ארץ חיים**, ואע"פ שאין לנשמה מקום, כל שכן ארץ; אלא לפי שנמשל טוב העולם הבא לגן עדן, שהוא מקום בארץ, להבין השומעים דרך משל; כמו שנקרא גם כן משפט הרשעים 'גיהנם', והוא מקום בארץ, סמוך לירושלם (ראה מ"ב כג.), והוא מקום נמאס ומשליכים שם הנבלות והטמאות, והיה שם אש תמיד 'גיהנם'. ונקרא שבר הצדיקים 'גן עדן', שהוא מקום המשובח בארץ, והיא נקראת **ארץ חיים**; כי כאשר גורש אדם משם, נקנסה עליו מיתה. ובדברי רבותינו ו"ל בממיה דריב יוסי (ברכות ד,א); נקדך על **לולא**; אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מובטח אני כך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבא, אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו, שבא גירום ההטא. **(יד) קוה אל יי'** – מרוב האמנתי בי' אני אומר כנגד עצמי כל היום: **קוה אל יי'** אל תחוש לדברי האויבים; **חזק ויאמץ לבך** – אתה **חזק** בדרכיו והוא **יאמץ לבך** שלא יחלש לדברי האויבים ותמצא

תהלים

חזק ואומץ בלבך. וקוה אל יי' – פעם שנית, רוצה לומר: שתהיה בו התקוה תמיד, לא תמוש מלבבו. **כח (א) לדוד אליך יי' אקרא** – גם זה המזמור מענין המזמור אשר לפניו, שקורא אל יי' שיתן שאלתו, להשקטו מעסקי העולם ולהניח לו שיהיה לו פנאי להתעסק בצרכי הנפש, שהיא עבודת האלהים; ובה יתכפר לו עונותיו שעברו, ותקרב הנפש אל האלהים. ואמר: **צורי, אל תחרש ממני** מלשמוע אל שאלתי, כי יראתי **פן תחשה ממני ונמשלתי עם יורדי בור** – פן אהיה כמו הרשעים יורדי גיהנם, שתלך לאבדון נפשם במוותם. ומלת **תחרש** – כמו 'תשתוק', כלומר: שתעשה

ר' ישעיה מטראני

(ה) כי יצפנני הבורא תמיד **בסוכו** – שלא אנק. **בצור** – במקום גבוה וחזק ירומם אותי, מפני אויבי. **(ו) ועתה ירום ראשי על אלה אויבי**, שהם **סביבותי. (ח) לך אמר לבי** – מקרא מסורס הוא; כלומר: אני אומר **לליבי: בקשו פניו** ובשביל מי אני אומר **בקשו פניו** בשבילך, כלומר, שיבקשו פניך ולא פני אחרים; וכך אני עושה: **את פניך יי' אבקש. (יב) בנפש צרי** – כלומר: ברצון צוררי. **ויפח חמס** – מְדַבֵּר **חמס**, כמו "ויפּיח עד שקר" (מש' יד.ה). **(יג–יד) לולי** (בנוסחה: לולא) **האמנתי** – כלומר: **לולא** שהאמנתי בבורא **ולראות** בטובו, ואמרתי לעצמי: **קוה אל יי'** וחזק **ויאמץ לבך** – כמעט שהיו יכולין לי "עדי שקר ויפח חמס" (לעיל,יב), שקמו עלי. **בארץ החיים** (בנוסחה: חיים) – זו היא ארץ ישראל.

כח (א) לדוד אליך יי' אקרא. תפלה זו התפלל דוד על עצמו, כשהיו

ר' מנחם המאירי

בהיכלו – שהוא מצב החכמים. **(ה) חזר** על בטחונו להעזר מהם, ואמר: **כי יצפנני בסכה** – רוצה לומר: יסך עלי באברתו (ע"פ תה' צא.ד). **ביום רעה** – רוצה לומר: **יום** מלחמת האויב והתגברותו עלי. **ויסתירני בסתר אהלו בצור ירוממני** – כלומר: יעמידני בטוח, כאלו יגיבדני ויעמידני **בצור** גבוה שאין אדם יכול לעלות עליו. **(ו) ועתה ירום וג'** – כמו 'ואו', כלומר: ואז **ירום ראשי על אויבי** שהם **סביבותי, ואזבחה באהלו** – רוצה לומר: במזבח, **זבחי תרועה** – רוצה לומר: בהמייח ורוב שמחה. **(ח) ואמר אחר כן: לך אמר לבי בקשו פני** – נראה לי, כלומר: כשאני מבקש כבוד ושררה מאת העם, עד שאני אומר להם שיבקשו **פני** ויבקרום תמיד, אין זה כונה ממני לשררת עצמי ובקשת כבוד, אבל **לבי** – רוצה לומר: תכלית כונתי ומחשבתי – כדי שתהא אימתי עליהם, עד שאביאם לבקש **את פניך** ולקיים דברי תורתך. ומלת **לך** – כמו 'בעבורך'; כלומר, כשאמרת להם שיבקשו **פני**, בעבור כבודך היתה כונתי, ונמצא שבאמרי להם שיבקשו **פני** – אני מבקש **פניך**, והוא ענין **את פניך יי' אבקש**. ושאר מפרשים נדחקו בזה הרבה. **(ט) ואמר: אל תסתר פניך ממני** – כלומר: אחר שאשתדל כל כך בבקשת פניך (ראה לעיל,ח), **אל** תסתירם **ממני** ואל **תט באף את עבדך** – כי הסתר הפנים וריחוקם הוא **האף** והחמה. והנה עד עתה **היית עזרתי, אל תטשני עתה. (י–יא) כי אבי ואמי זכו**. ומלת **כי** – במקום 'כאשר'; כלומר: **כשעזבוני אבי ואמי** ויצאתי מגבולי, אתה אספתני וכבדתני עד הנה; ולכן **הורני** גם עתה **דרכך** – כלומר, שתעמידני בשלוח עד שיהיה לי פנאי להתעסק בעבודתך. ואמרו **למען שוררי** – כלומר: אני צריך בזה עזר אלהי, לסבת הטרדות ששונאי מטרידים אותי. **(יב) ובנפש צרי** – פירושו: ברצונם ובתאנתם. **כי קמו בי עדי שקר** – רוצה לומר, שמעידים עלי **שקר**, שאני רשע ובעל עבירות. **ויפח חמס** – הוא שם, מלשון 'ויפּח לקץ' (חב' ב.ג.), והוא כמו 'דבור', כלומר, שמדברים בי דבור **חמס. (יג) ולולא** שלא חשתי לדבריהם, ועל אף דבריהם בטחתי באל **והאמנתי לראות בטוב וי' בארץ חיים** – רוצה לומר: העולם הבא – כבר נואשתי ונטרדתי. וקרא העולם הבא **ארץ** – דרך משל לשכך את האזן, בהוראת ענין קיום נצחי. ויש מפרשים בו (ראה רד"ק) מה שמקובל באמת, כי יש מקום בארץ נקרא 'גן עדן', והוא תכלית התענוג, בו העולם הבא, אע"פ שאינו ממדרגתו כלל – לשכך את האזן; כאמרו עליו יתעלה "כאריה ישאג" (הו' יא.ו) והרומים לו (ראה מכיל' יתרו בחוש ד.), על דרך זה נקרא משפט הרשעים 'גיהנם' (ראה משנה עדיות ב.י), להיותו מקום שרפת הטמאות והעצמות (ראה מ"ב כג.). **(יד) ואמר כנגד עצמו**, דרך הערה: **קוה אל יי' וְחִזַּק**, ואז הוא יתעלה יחזק **לבך**, וחזר ואמר: **וקוה אל יי'** – לחזק דבריך בהפלגת בטחונו ותקותו.

כח והכוונה בו כמזמור שלפניו לגמרי. **(א–ב) אליך יי' אקרא** – כלומר, שלא אבטח באחר. ואמרו **אל תחרש ממני** – אע"פ שהלועזים נוהגים ללועזו מלשון "דומיה" (תה' כב.ג), תכלית הענין הוא מלשון "חרש" (תה' נה.ה); כי השותק לדברי המדבר אליו, הוא עושה עצמו כאלו אינו

^[1]
^[2]